

Täysistunto

Tiistai 2.5.2017 klo 14.05—17.41

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 41/2017 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

14.49 **Sisäministeri Paula Risikko** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksellä säädettäisiin uusi laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa. Rajavartiolaista esitetään erotettavaksi rikostorjuntaa koskevat säännökset ihan omiksi laeikseen.

Rajavartiolaitoksen rikostorjuntaan ei esitetä merkittäviä muutoksia, kysymys on ennemminkin siitä, että Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan toimintavaltuuksia koskevat säännökset saadaan nykyistä täsmällisemmiksi ja selkeämmiksi. Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan painopiste on rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyen Schengen-ulkorajan ylittävässä liikenteessä erityisesti laittomaan maahantuloon liittyvien rikosten torjunnassa. Lisäksi Rajavartiolaitos valvoo muun muassa vesiliikennelain, metsästyslain ja kalastuslain noudattamista. Valvontatoimeen liittyen tässä esityksessä esitetään, että Rajavartiolaitos voisi jatkossa tutkia merilain rikkomisia. Merialueilla vesiliikenteen valvontaa suorittaa pääasiassa Rajavartiolaitos. Rajavartiolaitos ei nykyään kuitenkaan voi toimittaa esitutkintaa silloin, kun kyseessä on merilain säännösten rikkominen, kuten esimerkiksi hyvän merimiestaidon laiminlyönti.

Arvoisa puhemies! Toinen valvontatoimeen liittyvä ehdotus on, että Rajavartiolaitos voisi nykyistä laajemmin valvoa tieliikennelakia rajanylityspaikoilla. Nykyään Rajavartiolaitos valvoo siellä lähinnä kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta. Muissa asioissa joudutaan pyytämään poliisilta virka-apua tai poliisin pyyntöä suorittaa sakotus Rajavartiolaitoksen toimesta. Tämä ei ole perusteltua viranomaisresurssien tarkoituksenmukaisen käytön kannalta. Jatkossa Rajavartiolaitos voisi valvoa etenkin liikennesääntöjen ja liikenteen ohjauslaitteiden noudattamista rajanylityspaikoilla.

Arvoisa puhemies! Rajavartiolaitos saa käyttää salaisia tiedonhankintakeinoja sille tutkittavaksi kuuluvien rikosten estämiseksi. Nämä toimivaltuudet säilyisivät ennallaan, mutta ne kirjoitettaisiin yksityiskohtaisiksi pykäliksi sen sijaan, että viitataan poliisilaissa säädettyyn.

Rajavartiolaitos tutkii matkustusasiakirjaväärennyksiä sekä rajatarkastuksen yhteydessä havaittuja kätkemisrikoksia. Kätkemisrikoksissa on kyse esimerkiksi varastettujen tava-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 46/2017 vp

roiden kuljettamisesta ulkorajan yli. Ehdotuksessa ehdotetaan, että Rajavartiolaitos selvittää törkeitä väärennyksiä, törkeitä kätkemisrikoksia ja ammattimaisia kätkemisrikoksia ja että niissä tilanteissa se saisi käyttää televalvontaa. Televalvonta voi olla ainoa keino riittävän näytön saamiseksi näissä rikoksissa, joiden takana ovat yleensä järjestäytyneet kansainväliset rikollisryhmät. Nykyään Rajavartiolaitos voi käyttää televalvontaa selvittääkseen törkeän laittoman maahantulon järjestämistä ja siihen liittyvää ihmiskauppaa, törkeää metsästysrikosta ja törkeää laittoman saaliin kätkemistä.

Arvoisa puhemies! Uusi laki ei aiheuttaisi lisämenoja valtiontaloudelle. Erityisesti tie liikenteen valvonnan laajeneminen edellyttää kuitenkin lisäkoulutusta rajavartiomiehille ja rajavartijoiksi opiskeleville. Koulutus toteutetaan työpaikoilla ja rajavartijan peruskurssin opinnoissa. Ehdotetulla lailla varmistettaisiin jatkossakin Rajavartiolaitoksen rikostorjunnalle tehokkaat toimintaedellytykset jatkuvasti muuttuvassa ja haastavassa toimintaympäristössä.

Tämän uuden lakiehdotuksen rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa toivotaan tulevan voimaan ensi vuoden alusta. — Kiitos.

14.53 Kari Kulmala ps: Arvoisa rouva puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa. Valtiovallan ehdoton päätehtävä on huolehtia yhteiskunnan ja sen kaikkien jäsenten turvallisuudesta. Keskeinen tehtävä on rajavalvonta ja se, keitä maahan päästetään ja millä ehdoilla. Rajavartiolaitoksen tehtävänä on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Rajavartiolaitos suorittaa sille erikseen määrättyjä valvontatehtäviä, rikostorjunta-, poliisi- ja tullitehtäviä ja etsintä- ja pelastustehtäviä sekä osallistuu sotilaalliseen maanpuolustukseen. Tähän heillä on toimivalta.

Rajavartiolain 4 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellisesta kohdentumisesta. Esitutinnan osalta toiminnan alueellinen kohdentuminen liittyy sillä aina ensisijaisesti rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseen. Tähän liittyvät ne toimenpiteet, joilla pyritään estämään valtakunnan rajan ja ulkorajan ylittamisestä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävästä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat sekä torjumaan rajat ylittävää rikollisuutta ja varmistamaan rajanylityksen turvallisuus.

Rajavartioston tehtävät ovat erittäin vaativia ja luovat osaltaan turvallisuutta meille kaikille. Onneksi hallitus on puoliväliriihessä ymmärtänyt lisätä Rajavartiolaitoksen määrärahoja noin 8 miljoonalla eurolla muun muassa ulkoraajoilla tehtävien tarkastusten tehostamiseen vuonna 2018. Mielestäni myös koko Rajavartiostoa koskeva säästöohjelma tulisi keskeyttää. Turvallisuudesta ei tule tinkiä.

Poliisilla, Tullilla ja Rajavartiostolla on paljon yhteisiä tehtäviä erityisesti valtakunnan rajan läheisyydessä. PTR-yhteistoiminnasta annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaan PTR-viranomainen voi pyynnöstä suorittaa toisen PTR-viranomaisen tehtäväalueeseen kuuluvan yksittäisen rikostorjuntaan liittyvän toimenpiteen. Toisen PTR-viranomaisen tehtäväalueeseen kuuluvan toimenpiteen suorittava viranomainen saa kuitenkin käyttää ainoastaan niitä toimivaltuuksia, joita sillä on omalla tehtäväalueellaan sille kuuluvissa rikoksentorjuntatehtävissä. Saman lain 7 §:n 3 momentin mukaan PTR-viranomaisen edustajalla on oikeus osallistua PTR-tiedonhankinta- ja tutkintaryhmässä ryhmänjohtajan johdon ja tarpeellisen valvonnan alaisena sellaisten tiedonhankinta- ja tutkintatoimenpiteiden suorittamiseen, joihin kyseisen PTR-viranomaisen edustaja on toimivaltainen omalla tehtäväalueellaan kyseiselle PTR-viranomaiselle kuuluvissa rikoksentorjuntatehtävissä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 46/2017 vp

Rajavartiolain 43 a §:n 3 momentin mukaan rajavartiomiehellä on PTR-lain mukaisessa tiedonhankinta- ja tutkintaryhmässä oikeus käsitellä sellaisia tietoja, jotka on hankittu menetelmällä, jota ei ole rajavartiomiehen käytettävissä. Mielestäni tällaista poliisin, Tullin ja Rajavartioston yhteistoimintaa ja toimivaltuuksien käyttöä olisi entisestään helpotettava, koska maali on yhteinen eli rikollisuuden torjunta.

Rajavartiolain 20 §:n mukaan Rajavartiosto valvoo rajanylityspaikoilla kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta. Rajavartiomiehellä on oikeus rajanylityspaikoilla valvoa myös tieliikenteen sosiaalilainsäädännön noudattamista, kaupallisista tavarankuljetuksista tiellä annetun lain noudattamista, ajoneuvolain säännösten noudattamista, vaarallisten aineiden kuljetuksien valvontaa ynnä muuta.

Myös tieliikennelain 97 §:n 2 momentissa ja 96 a §:ssä säädetään rajavartiomiehen toimivaltuuksista liikennevalvonnassa. Rajavartiomiehellä on liikenteen valvontaan liittyvissä virkatehtävissään toimivalta ajoneuvon pysäyttämiseen ja tarkastamiseen sekä vaatia ajoasiakirjat esitettäväksi sekä oikeus puuttua ajoneuvon kuormaamiseen ja tarvittaessa estää ajoneuvon käyttäminen sekä oikeus valvoa suojakypärän käyttämistä koskevien säännösten noudattamista.

Vielä tieliikennelain 95 §:ssä säädetään ajoneuvon kuljettajan ajokunnon valvonnasta. Pakkokeinolain 9 luvun 2 §:n 2 momentin nojalla rajavartiomiehellä on tehtävässään oikeus määrätä moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaja tai muussa rikoslain 23 luvussa tarkoitettussa tehtävässä toimiva henkilö kokeeseen, joka tehdään tämän mahdollisesti nauttiman alkoholin tai huumausaineen toteamiseksi. Hieman ongelmia on tuottanut se, että jostain syystä tuo kuljettajalle tehty puhalluskoe on tehty poliisin pyynnöstä pääteillä, kolari paikalla, kaukana valtakunnan rajasta varsinaisen toimialueen ulkopuolella. Tällöin on monesti jouduttu kutsumaan lopulta poliisi hoitamaan tehtävä loppuun. Toki rajavartiolain 21 §:n mukaan Rajavartiolaitos voi yksittäistapauksessa päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia kiireellisiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisia poliisilain 2 ja 3 luvuissa tarkoitettuja poliisin toimenpiteitä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa.

Arvoisa rouva puhemies! Ajokorttilain 70 §:n perusteella rajavartiomies voi myös rajavaltontaa suorittaessaan ja muun virkatehtävänsä yhteydessä määrätä ajo-oikeuden haltijan väliaikaiseen ajokieltoon ja ottaa ajokortin haltuunsa. Mielestäni tämä oikeus tulee myös jatkossa varsinaisen toimialueen ulkopuolella säilyttää. Niukoilla resursseilla kamppailevalle Rajavartiostolle mahdollisuudet valvoa tieliikennettä jo pelkästään rajanylityspaikoilla ovat rajoitetut. Monesti valvonnassa joudutaan pyytämään poliisilta virka-apua tai poliisin pyyntöä suorittaa sakotus Rajavartiolaitoksen toimesta. Tällaista toimintaa ja rajoitettuja toimivaltuuksia ei voida millään tavoin pitää viranomaisresurssien tarkoituksenmukaisen käytön kannalta perusteltuna, kuten ministeri juuri äsken kertoi.

Varsin usein PTR-toiminnassa Rajavartioston henkilöstö on mukana esimerkiksi raskaan liikenteen valvonnassa myös muualla kuin rajanylityspaikan välittömässä läheisyydessä. Tällöin heidän toimivaltansa on liian suppea ja rajoitettu, ja tältä osin toimivaltaa olisi lisättävä. Mielestäni Rajavartiolaitoksen tieliikenteen valvonnan toimivaltuuksia tulisi laajentaa rajanylityspaikoilla, rajan läheisyydessä sekä pääteillä, ja tämä hallituksen esitys on siten oikeansuuntainen.

15.00 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on kokonaisuutena pitkälle harkittu ja myös pitkään valmisteltu kokonaisuus, ja sen ansiosta saadaan selkeä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 46/2017 vp

pi ja myös osittain uusia toimivaltuuksia sisältävä sääntely Rajavartiolaitoksen suorittamaan rikostorjuntaan ja toimintamahdollisuuksiin. Se ongelma, joka tässä matkan varrella on esiintynyt, liittyy viranomaisten toimivaltuuksien rajoihin ja siihen, millä tavalla rikostorjuntaa jaetaan poliisin ja Rajavartiolaitoksen ja Tullin kesken, mutta mielestäni tässä on kyllä päästy hyvään ja tasapainoiseen kokonaisuuteen, koska on ihan selvää, että esimerkiksi salaiseen tiedonhankintaan liittyvät toimivaltuudet ovat Rajavartiolaitoksen rikostorjuntatoimenpiteiden, tehokkuuden ja työturvallisuuden kannalta välttämättömiä, ja sen takia on hyvä, että tätä sääntelyä selkeytetään.

Osittainhan tässä tapahtuu myös laajentamista, esimerkiksi tieliikenteen valvontaan liittyen, ja nimenomaan sen kohdalla tarvitaan myös lisäkoulutusta rajavartijoille. Se tulee ottaa huomioon myös ihan rajavartijan peruskurssin opetussuunnitelmassa ja antamalla lisäkoulutusta työpaikkakoulutuksen menetelmin nykyisille rajavartijoille, jotta he osaavat näitä toimivaltuuksia käyttää.

Sitten vielä haluan todeta sen, arvoisa puhemies, että on kyllä tavattoman hyvä asia, ja siitä kiitän hallitusta ja ministeriä, että Rajavartiolaitos sai nyt mahdollisuuden lisäresursseihin, koska varsinkin itärajan valvonnan osalta ja muidenkin Rajavartiolaitoksen kriittisten velvollisuuksien osalta oltaisiin kyllä oltu hyvin vaikeassa tilanteessa aivan muutaman vuoden kuluttua. Näilläkään resursseilla ei merkittäviä parannuksia pystytty suorittamaan, mutta varsinkin tässä nykyisessä tilanteessa niiden jännitteiden edessä, jotka ovat viime vuosilta tulleet tutuiksi, on tärkeää, että rajojamme valvotaan riittävillä resursseilla.

15.03 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tämähän on pääsääntöisesti erittäin kannatettava ja hyvä paketti, joka järkevöittää kyllä toimintaa suhteessa voimassa olevaan lainsäädäntöön.

On tullut esille, että tässähän Rajavartiolaitoksen tehtäväkenttää jonkun verran laajennetaan liittyen tähän liikennevalvontaan ja merilain valvontaan, mikä varmasti on ihan perusteltua, mutta on hyvä muistaa samassa tilanteessa, että ei myöskään laajennuksia tule tehdä niin, että ydintoiminta eli rajaturvallisuus vähentyisi. Kuitenkin Rajavartiolaitoksella tulee olla edelleen ne resurssit, joilla se pystyy ydintehtävästään eli rajaturvallisuudesta ja rajavalvonnasta selviytymään. Siihen nähden on kyllä ihan paikallaan kiittää hallitusta, että se hieman helpotti nyt kehysriihessä Rajavartiolaitoksen tilannetta. Varmaan edelleen siellä olisi kyllä lisätarvetta tulevaisuudessa, jotta myös sitten tilanne valtakunnan rajoilla saadaan pidettyä kunnossa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava lausunto.